

סיכום קידושין דף לבי

1

שם : דודי זינגר

משל מי?

למדנו בגמרא שכיבוד הורים נעשה על ידי כך שהבן מאכיל ומשקה את אביו, שואלת הגמרא: האם חייב הבן לשלם מכספו על המאכלים והשתייה או שהוא יכול להאכיל ולהשקות את אביו ממאכלים וממשקה שאביו קנה בעצמו?

רב יהודה אמר: משל בן. רב נתן בר אושעיא אמר: משל אב.

רב יהודה אומר: הבן צריך לממן בכספו את המאכל והמשקה.

רב נתן בר יהושע אומר: הבן יכול להאכיל ולהשקות את אביו במאכלים שאביו קנה, והבן מכבד את אביו בכך שהוא טורח בהכנת האוכל ובהגשתו לאביו.

אורו ליה רבנן לרב ירמיה - ואמרי לה לבריה דרב ירמיה - כמאן דאמר משל אב.

הגמרא מביאה את דעת חכמים שאמרו לרב ירמיה ויש אומרים לבנו של רב ירמיה שההלכה היא כפי מי שאומר: משל האב (כדעת רב נתן) – שהבן יכול לקיים את מצוות כיבוד ההורים מבלי להוציא מכספו לרכישת המזון והמשקאות, והמצווה נעשית על ידי כך שהבן טורח בהכנת האוכל והשתייה.

הערה: הגמרא מקשה על דעת הסוברים שהבן יכול לקיים את מצוות כיבוד ההורים משל אב (מכספו של אביו ומבלי לשלם על המזון).

2

מיתבי: נאמר "כבד את אביך ואת אמך" ונאמר: "כבד את ה' מהונך"

בספר שמות פרק כ' פסוק יא' נאמר "כבד את אביך ואת אמך" ובספר משלי פרק ג' פסוק ט' נאמר: "כבד את ה' מהונך".

מכך שבשני הפסוקים מופיעה אותה מילה (כבד), לומדת הגמרא בגזרה שווה (שזאת אחת מדרכי לימוד התורה, להשוואת ההלכה בין שני מקרים בהתבסס על מילה משותפת שנכתבת בשתי המקומות), שכיבוד הורים שווה לכיבוד ה'.

מה להלן בחסרון כיס אף כאן בחסרון כיסו

ולכן כפי שכיבוד ה' נעשה מהונך – מממונך מהכסף שלך, כך גם כיבוד ההורים צריך להיות מכספו של הבן ולא משל אב (מכספו של אביו).

אי אמרת משל אב מאי נפקא ליה

ואם נאמר שהבן יכול לקיים מצוות כיבוד הורים מכספו של אביו ומבלי להוציא מכספו שלו, איזה חיסרון כיס (הפסד) יש לבן, הרי למדנו שכיבוד ההורים בדומה לכיבוד ה' צריך להיות בו חיסרון כיס (הפסד ממונ) שאצל הקב"ה כתוב במפורש כבד את ה' מהונך – ממנו?!

מינייה לביטול מלאכה

מתרצת הגמרא גם כאשר הבן מקיים את כיבוד ההורים מכספו של אביו יש לו בכך חיסרון כיס (הפסד כלכלי) , שהוא משקיע מזמנו וטורח בהכנת והגשת האוכל, ולכן ניתן לומר שכיבוד הורים נעשה משל אב (מכספו של אביו) ובכל זאת הוא דומה לכיבוד ה' שמצווים לכבדו בהפסד ממון (כבד את ה' מהונד) , בכך שהבן מפסיד מכספו בשווי הזמן שהוא מכין ומגיש את האוכל לאביו (זמן=כסף).

סיכום קושיה 1:

הקושי על רב נתן וחכמים שאומרים שהבן יכול לכבד את אביו במאכלים שנקנו **משל אב** (מכספו של אביו).

שאלה: מכך שלמדנו בברייתא שכיבוד הורים שווה לכיבוד ה' , ובכיבוד ה' הציווי לכבדו בממון ("כבד את ה' מהונד"- ממון- מכספך), כיצד יתכן לומר שהבן יכבד את אביו ממזון שנקנה על ידי האב ומבלי שהפסיד הבן כסף?

תשובה: גם במקרה שהמזון נקנה על ידי האב , יש לבן הפסד כספי , והוא הזמו שהבן משקיע בהכנת והגשת המאכלים , ולמרות שהמזון נרכש על ידי האב מקיים הבן מצוות כיבוד הורים בהפסד כלכלי בדומה לכיבוד ה' שצריך להיות מהונו (מממונו).

הקדמה:

הגמרא עומדת להקשות על רב יהודה שאומר שהבן צריך לשלם מכספו שלו על המאכלים והמשקאות שהוא מביא לאביו.

על מנת להבין את הקושי יש צורך להקדים ולהסביר על מצוות מעשר שני.

מעשר שני:

לא-תוכל לאכל בשעריך **מעשר** דגנך ותירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך וכל-נדריך אשר תדר ונדבתך ותרומת ידך.

"כי אם- לפני ה' אלהיך תאכלנו במקום אשר יבחר ה' אלהיך בו, אתה ובגדך ובתך... ועבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך, ושמתך לפני ה' אלהיך בכל משלח ידך"

(דברים פרק יב')

הפרשת עשירית מהתבואה לאחר הפרשת תרומה גדולה לכהן הגדול ומעשר ראשון ללוויים.

מתי? את המעשר השני לא מפרישים בכל שנה , אלא רק בשנה הראשונה השנייה הרביעית והחמישית של שנות השמיטה, בשנה שלא מפרישים מעשר שני מפרישים מעשר לעניים.

שנת שמיטה	שנה ראשונה	שנה שניה	שנה שלישית	שנה רביעית	שנה חמישית	שנה שישית
כל התבואה הפקר	מעשר שני	מעשר שני	מעשר עני	מעשר שני	מעשר שני	מעשר עני

שאלה : מה עושים עם התבואה שהופרשה במעשר שני?
תשובה : את התבואה מעלים הבעלים לירושלים ואוכלים אותה שם.

מה יעשה אדם שגר רחוק מירושלים או מי שקשה לו לעלות את התבואה ולאכול אותה בירושלים?

"וְכִי יִרְבֶּה מִמֶּדֶד הַדֶּרֶךְ כִּי לֹא תוּכַל שְׂאתוֹ כִּי יִרְחַק מִמֶּדֶד הַמִּקּוֹם... וְנִתְּתָה בַכֶּסֶף וְצִרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמִּקּוֹם... וְנִתְּתָה הַכֶּסֶף בְּכָל אֲשֶׁר תֵּאָוֶה נֶפֶשׁ בְּבָקָר וּבִצְאָן וּבִיַּיִן וּבִשְׂכָר וּבְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְךָ נֶפֶשׁךָ וְאָכַלְתָּ שָׂם"

מי שקשה לו להעלות את הפירות לירושלים, **יכול לפדות** אותם תמורת כסף, ואז הפירות נחשבים לחולין והקדושה עוברת לכסף. את הכסף יש להעלות לירושלים ולקנות בו מאכלים אותם יש לאכול בטהרה כמו דין אכילת מעשר שני

כאשר פודה אדם את פירות המעשר, עליו להוסיף "חומש" על שווי הפירות. את החומש מחשבים מחוץ לסכום הכולל, דהיינו שצריך להוסיף רבע על מחיר הפירות ואז בחישוב הכולל התוספת תהיה חומש. (אם המחיר של הפירות הוא 100, בתוספת חומש יהיה 125)

הערה:

חכמים מאפשרים להערים על חיוב תשלום הקנס במקרה שהבעלים פודה בעצמו את המעשר השני, ובכך להימנע מתשלום הקנס.

כיצד מערימים (מציאת פתרון טכני על מנת להתחמק מתשלום הקנס) על מעשר שני?

אומר אדם לבנו ולבתו הגדולים, לעבדו או לשפחתו העברים: "קח לך מעות אלו במתנה ופדה לך בהן מעשר שני זה", והרי הן פטורים מחומש, לפי שנחשבים הם כאחרים... והרי אחרים פודים בלא חומש, במילים אחרות מאפשרים לקרוב משפחה (ואפילו מקרבה ראשונה) לפדות את הפירות ובכך מתבטל הקנס על מעשר עני.

מעשר עני:

מצווה מהתורה, להפריש עשירית מיבול התבואה השנתי. החקלאי מצווה להפריש מעשר עני בנוסף על המעשר הראשון, ולתתו כמתנה לעניים נוסף על שאר מתנות העניים המוזכרות בתורה.

מעשר עני נוהג בשנה השלישית והשישית למניין שנות מחזור השמיטה, במקום מעשר שני שנוהג בשאר השנים.

לאחר שהסברנו את המושגים :

מעשר שני, פדיון מעשר שני, ומעשר עני, נלמד את הברייתא שהגמרא מביאה כראיה לדברי רב נתן בר אושיעא- "משל אב"

ת"ש ב' אחים שני שותפין האב ובנו הרב ותלמידו פודין זה לזה מעשר שני

שני אחים או אב ובן או רב ותלמיד ששותפים בשדה, למרות שהם קרובים ואוהבים אחד את השני יכולים לפדות האחד עבור השני את חלקם במעשר שני ולהיות פטורים מתוספת תשלום הקנס של חמישית (20 אחוזים), זאת אומרת שבשדה של שותפים כל אחד מהבעלים פודה עבור חברו את חלקו במעשר השני ואינם צרכים להוסיף קנס, גם כאשר הם קרובי משפחה (שני אחים , אב ובן)

ומאכילין זה לזה מעשר עני ואי אמרת משל בן נמצא זה פורע חובו משל עניים

לפי הברייתא כאשר הבן והאב שותפים, והאב עני יכול הבן לשלם את מעשר העני על ידי נתינת המעשר העני לאביו.

קשה על דברי רב יהודה שמצוות כיבוד הורים "משל בן", מאחר והברייתא מביאה אפשרות שתשלום של הבן לאביו יחשב כמעשר עני, **ואם נאמר שכל תשלום של הבן לאביו עבור מזונות יהיה חלק מחובת הבן לכיבוד הורים , לא יתכן שאותו תשלום של הבן לאביו עבור מזונות יהיה גם תחת מצוות כיבוד הורים וגם תחת מצוות מעשר עני.**

ומברייתא זו ניתן להביא ראיה לרב נתן בר אושיעא שאמר שמצוות כיבוד הורים נעשית במזון שנקנה מכספי האב , והמזון שנותן הבן השותף לאביו בשדה , הוא רק תשלום אחד של מעשר עני ואיננו חלק מהחובה לכיבוד הורים, שאין חובה לבן לשלם מכספו למזונות אביו.

דחיית הראיה :

"לא צריכא להעדפה "

הגמרא מסבירה שחובת הבן לכבד את אביו בתשלום עבור המזונות שהוא מביא לאביו , מסתכמת במידה בינונית , הכוונה שהבן מחויב לכלכל את הוריו עד רמה שתספיק להם למחיה .

לגבי עני החובה לתת לו צדקה לפי מה שהיה רגיל לפני שהיה עני. ,

לכן ניתן לומר שהבן נתן לאביו תשלום עבור מזונות כפי המידה שהוא חייב לקיום מצוות כיבוד הורים , ואת החלק בשדה המשותף הוא נתן לאביו מעשר עני שזה יותר ממה שהוא היה חייב לקיום מצוות כיבוד הורים והשלמה למה שהוא חייב לתת לעני.

הסבר הקושי מהברייתא על רב יהודה, ומכאן לכאורה ראייה לרב נתן שאומר משל אב.

<p>הסבר הקושי: החלק בשדה שהבן מעביר לאביו לא יכול להיות מעשר עני, מאחר וכל תשלום מזונות של הבן לאב הם חלק ממצוות כיבוד הורים. ולא ניתן להשתמש באותו מזון גם עבור כיבוד הורים וגם עבור מעשר עני</p>	<p>קושי למי שאומר "משל בן" הברייתא לא מסתדרת עם דעת רב יהודה - "משל בן"</p>	<p>בריייתא : אב ובן שותפים בשדה, יכול הבן להעביר לאביו העני את מעשר העני מהחלק של הבן בשדה המשותף</p>	<p>רב יהודה: "משל בן" הבן משלם מכספו למזונות עבור אביו</p>
<p>הסבר - החלק בשדה שהבן מעביר לאביו יכול להיות מעשר עני, מאחר ואין לבן חובה לשלם על מזונות אביו מכספו שלו.</p>	<p>הברייתא מסתדרת עם רב נתן בר אושיעא – "משל אב"</p>		<p>רב נתן בר אושיעא: "משל אב", התבטל שמביא הבן לאב נרכש מכספי אביו</p>

דחיית הראיה: החיוב למצוות כיבוד הורים לתשלום "משל בן" עבור מזונות אביו, מוגבל למידה בינונית, ולא כפי שחשבנו בתחילה שכל תשלום של מזונות של הבן לאביו הם תחת מצוות כיבוד הורים, ויש מצב שהבן משלם לאביו עבור מזונות ומוסיף תשלום נוסף לאביו העני תחת מצוות "מעשר עני".

אי הכי היינו דקתני עלה אמר רבי יהודה תבא מאירה למי שמאכיל את אביו מעשר עני ואי להעדפה מאי נפקא מינה

שואלת הגמרא: אם תשלום מעשר העני של הבן לאביו הוא תשלום נוסף מעבר למה שנותן הבן לאביו מחובת כיבוד הורים, מדוע רבי יהודה אומר בהמשך הברייתא שתבוא קללה למי שמאכיל את אביו ממעשר העני? הרי מעשר העני זאת תוספת ובן שמאכיל את אביו ממעשר עני בנוסף לכך הוא מאכיל אותו גם מתשלומים שאינם ממעשר עני, מתוך כיבוד הורים.

אפילו הכי זילא ביה מילתא

עונה הגמרא: למרות שהבן מאכיל את אביו גם מכספים שהוא משלם מחובת כיבוד ההורים, כאשר בוחר הבן להאכיל את אביו גם ממעשר עני, יש בכך פגיעה בכבוד האב, ועדיף לדעת רבי יהודה שהבן לא יתן לאב ממעשר העני.

הגמרא מביאה ראייה מברייתא לסייע לרב יהודה – "משל בן"

ת"ש שאלו את ר"א עד היכן כיבוד אב ואם

שאלו את רבי אליעזר עד כמה מגיע חיובה של מצוות כיבוד הורים?

אמר להם כדי שיטול ארנקי ויזרקנו לים בפניו ואינו מכלימו

ענה רבי אליעזר מצוות כיבוד הורים יש לקיים אפילו במקרה שהאב לוקח את הארנק שמלא במעות (בכסף) וזרק אותו לים והבן הרואה זאת לא מבייש אותו. הברייתא לא מזכירה של מי הארנק שהאבא זרק האם זה ארנק של הבן או ארנק של האבא.

אם מדובר בארנק של הבן ומאחר שהכסף של הבן שייך למצוות כיבוד הורים, יכול האב מצד הדין לקחת את הכסף של הבן, אך היה מקום לבן לכעוס על אביו שבזבז את הכסף וזרק אותו לים.

7

ואי אמרת משל אב מאי נפקא לי' מיניה.

ואם נאמר שהכסף שבארנק היה של האבא, מדוע שנחשוב שהבן יבייש את האב שעושה בכספו שלו כרצונו. ומכאן נלמד שהברייתא עוסקת בארנק של הבן והאב לוקח את הארנק מדין "משל בן" שהכסף של הבן שייך לאביו מצד החובה של הבן לשלם לאביו על מזונותיו מצד כיבוד הורים.

בראוי ליורשו

ניתן לומר שהברייתא לא עוסקת בארנק של הבן, אלא בארנק של האב ויש מבחן כיבוד הורים לבן שיכול הבן להרגיש שאביו עושה עוול ופוגע בירושתו, מאחר והבן ראוי לרשת אותו וכל כסף שהאב מבזבז היה יכול להיות בסופו של דבר שייך לבן מדיני ירושה.

לסיכום:

ומאחר ויכול להיות שהמקרה מדבר במצב שהארנק של האב ולא של הבן, לא ניתן ללמוד מכך שמותר לאב לקחת את הארנק של בנו (מצד מצוות כיבוד הורים ולזרוק את הארנק לים). ואין כאן הוכחה ל"משל בן"

**וכי הא דרבה בר רב הונא דרב הונא קרע שיראי באנפי רבה בריה אמר איזול איחזי
אי רתח אי לא רתח**

הגמרא מביאה מקרה דומה בו האב מכעיס את בנו בפגיעה ברכוש ומצופה מהבן
שלא לבייש את אביו כחלק מחובת מצוות כיבוד הורים:
וכמו שהיה עם רבה שאביו רב הונא קרע את בגד המשי (בגד יקר) של בנו , על מנת
לראות אם רבה בנו יכעס עליו.

ודלמא רתח וקעבר (ויקרא יט, יד) אלפני עור לא תתן מכשול

מקשה הגמרא – כיצד עשה זאת רב הונא , הרי הוא העמיד את בנו במצב שהיה
עלול להביא אותו לעשות עבירה ולפגוע בכבוד אביו, ויש איסור מפורש בתורה שלא
להכשיל אדם בעבירה ("לפני עיוור לא תתן מכשול")

דמחיל ליה ליקריה

מתרצת הגמרא- רב הונא לא עבר על "לפני עיוור לא תתן מכשול" , מאחר והוא
מחל מראש על כבודו , וכיוון שמחל על כבודו גם אם בנו יכעס עליו אין בכך עבירה.

והא קעבר משום (דברים כ, יט) בל תשחית

מקשה הגמרא- רב הונא עבר על איסור בעל תשחית , כאשר קרע לבנו את הבגד,
שאסור להשחית ולקלקל דבר שלא לצורך.

8

דעבד ליה בפומבייני

מתרצת הגמרא- שרב הונא לא השחית את הבגד של בנו , אלא רק קרע את התפרים
בדרך שאפשר לתפור את הבגד ולתקן אותו.

ודילמא משום הכי לא רתח

שואלת הגמרא – ואולי רבה לא כעס על אביו בגלל שרב הונא לא הרס לו את הבגד
היקר , אלא רק קרע חלק מהתפרים שניתן לתקנם ולתפור מחדש?

דעבד ליה בשעת ריתחיה

עונה הגמרא- שרב הונא עשה זאת בזמן שרבה שרוי בכעס מסיבה אחרת, ובעצם
הוסיף רב הונא על כעסו של רבה , שאדם השרוי בכעס עלול לכעוס גם על דבר קטן.

מתני ליה רב יחזקאל לרמי בריה

הגמרא מביאה מעשה שממנו ניתן ללמוד על מצוות כיבוד הורים, המעשה עוסק ברב יחזקאל שלמד עם בנו רמי משנה ממסכת סנהדרין.

הערה: הגמרא מביאה את הלימוד ממסכת סנהדרין שאיננו קשור באופן ישיר לנושא כיבוד הורים, מאחר ובשעת הלימוד העיר בנו של רב יחזקאל (רב יהודה אחיו של רמי) לאביו על טעות בדבריו ומתוך כך תעסוק הגמרא לאחר לימוד המשנה ממסכת סנהדרין, במגבלות שיש לבן הלומד עם אביו בתיקון דברי אביו.

הנשרפים בנסקלים רבי שמעון אומר ידונו בסקילה שהשריפה חמורה

הקדמה: ישנן ארבעה אופני עונשי מוות, שבהם היו בית דין ממיתים את הנידונים למיתה, כל אחד ואחד במיתה שהוא חייב בה לפי חומרת העבירה שעבר.

העבירות עליהן התחייבו מיתת בית דין היו העבירות החמורות.

במסכת סנהדרין פרק ז' משנה א' יש מחלוקת בין חכמים לרבי שמעון.

חכמים אומרים שדרוג המיתות הוא (מהחמורה אל הקלה):

סקילה, שריפה, הרג, חנק

רבי שמעון: שריפה, סקילה, חנק, הרג סנהדרין פרק ז', משנה א'

9

הערה:

במקרה שיש ספק לגבי מי שנגזר עליו מיתה איזו מיתה נגזרה עליו, אסור להרוג אותו במיתה חמורה, ולכן אם הספק הוא בין שריפה לסקילה, לדעת חכמים יש להרוג אותו בשריפה, כי הסקילה חמורה יותר ולדעת רבי שמעון יש להרוג אותו בסקילה, כי השריפה חמורה יותר.

הערה:

רב יחזקאל למד את בנו רמי, שבמקרה שהתערבב אדם שנגזר דינו למיתה בשריפה עם קבוצת האנשים שנגזר דינם למיתה בסקילה ולא יודעים מי אותו אדם, רבי שמעון אומר שכולם ידונו בסקילה שהשריפה חמורה יותר.

אמר ליה רב יהודה בריה אבא לא תיתניא הכי

רב יהודה בנו של רב יחזקאל ששמע כיצד אביו מלמד את אחיו רמי, תיקן את אביו ואמר לו " אבא אל תלמד את המשנה כך".

זה המשפט המרכזי בו תעסוק הגמרא בהמשך, וממנו נלמד כיצד הבן מעיר לאביו בזמן שלדעת הבן אביו טועה בדברי תורה.

**מאי איריא שריפה חמורה תיפוק לי דרובא נסקלים נינהו אלא הכי איתנייא
הנסקלים בנשרפים**

לדעת רב יהודה יש לשנות את הלימוד ולא ללמד בדרך של אביו רב יחזקאל,

מאחר שאם המקרה הוא שהנשרף התערבב בסקילה, ורבי שמעון קובע שהדין שכולם ימותו בסקילה, כי שריפה חמורה יותר, אין כאן שום חידוש, שבכל מקרה יש לדון את כולם בסקילה שרוב האנשים דינם סקילה והולכים אחר הרוב.

ולכן יש לשנות ולומר שהמקרה המדובר הוא שהנסקל התערבב בנשרפים, ולמרות שהנשרפים הם הרוב לדעת רבי שמעון יש לדון את כולם בסקילה, כי השריפה חמורה יותר, ואסור להרוג את אותו אדם במיתה חמורה.

**א"ל אי הכי אימא סיפא וחכמים אומרים ידונו בשריפה שהסקילה חמורה מאי
איריא דסקילה חמורה תיפוק לי דרובא נשרפים נינהו**

הערה:

לדעת רב יהודה יש להעמיד את המקרה שהנסקל התערבב עם הנשרפים.

שואל אביו של רב יהודה (רב יחזקאל) – אם נשנה ונאמר שמדובר במקרה שהנסקל התערבב עם הנשרפים, מה מחדשים לנו חכמים שחולקים על רב יוסף ואומרים שהדין שכולם יהיו חייבים בשריפה, שמיתת שריפה חמורה יותר ממיתה של סקילה, הרי בכל מקרה צריך להיות הדין שכולם ישרפו מאחר והם הרוב?

10

א"ל התם רבנן הוא דקאמרו ליה לר"ש דקאמרת שריפה חמורה לא סקילה חמורה

ענה רב יהודה לאביו רב יחזקאל, שיש להעמיד את המחלוקת במקרה של הנסקלים בנשרפים – שהנסקל הבודד התערבב עם קבוצה של נשרפים.

שעל מקרה זה חידש רבי שמעון שלמרות שהרוב דינם לשריפה, לא נלך אחרי הרוב ונדון את כולם לסקילה, כי אסור להחמיר על אותו אדם שדינו סקילה והוא נעלם בין הנשרפים.

לאחר שרבי שמעון אמר חידוש שאין הולכים אחרי הרוב, אלא שמתחשבים באדם הבודד שאסור להחמיר במיתתו ומשנים את מיתת כולם לשריפה, באו חכמים וחלקו על רבי שמעון שאין צורך לשנות את הדין, מאחר ובכל מקרה מיתת סקילה קשה יותר והאדם הבודד יצטרף למיתת הרוב

סיכום הדיון בין רב יחזקאל לבנו רב יהודה:

דעת רב יחזקאל

המקרה :

הנשרפים בנסקלים – אדם בודד שחייב מיתה בשריפה התערבב עם קבוצת אנשים שחייבים במיתה סקילה

הדין:

רבי שמעון: כולם ימותו בסקילה, כי שריפה קשה יותר מסקילה

החידוש: אין חידוש שבכל מקרה היה צריך לקבוע שכולם יסקלו, שהאדם הבודד שדינו בשריפה התערבב בקבוצה גדולה שדינה בסקילה שהולכים אחרי הרוב.

דעת רב יהודה:

המקרה:

הנסקלים בנשרפים- אדם בודד שחייב במיתה סקילה התערבב בקבוצת אנשים שחייבים במיתה שריפה.

11

החידוש: למרות שהרוב חייבים בדין שריפה והאדם הבודד היה צריך להיכלל עם הרוב, נשנה את דין הרוב ולא נהרוג אדם בודד שאין אנו יודעים מי הוא במיתה קשה יותר.

הסיבה שרב יהודה משנה את המקרה שהציג אביו היא שבמקרה של אביו אין חידוש בדברי רבי שמעון.

שאלת של רב יחזקאל לבנו רב יהודה:

אם נעמיד את המקרה שהנסקלים בנשרפים לא יהיה חידוש בדין שאומרים חכמים שחולקים על רבי שמעון ולדעתם הנסקל הבודד יהיה חייב במיתה בשריפה ביחד עם הקבוצה הגדולה שסקילה חמורה משריפה.

אין צורך שיהיה חידוש בדברי חכמים שהם לא הביאו את המקרה, אלא רק אמרו את הדין לגבי מקרה שהציג רבי שמעון שלשיטתו יש בו חידוש.

רבי שמעון הביא את המקרה, בשביל **לחדש** שאין הולכים אחרי הרוב וכולם נדונים לסקילה בגלל חוסר הודאות לגבי הנסקל הבודד.

וחכמים **אינם מחדשים דבר**, אלא אומרים שמאחר והסקילה קשה יותר, כולם יהיו נידונים לשריפה, ובכל מקרה כולם יהיו חייבים בשריפה כי הם הרוב.

א"ל שמואל לרב יהודה שיננא לא תימא ליה לאבוך הכי

העיר רב שמואל לרב יהודה ואמר לו בלשון כינוי "שנון" לא כך היה לך לומר לאביך, הדרך בא הערת לאביך שעליו לשנות את הלימוד לא הייתה ראויה, שצריך בן לתקן את דרך לימוד אביו בצורה מכובדת יותר.

דתניא הרי שהיה אביו עובר על דברי תורה אל יאמר לו אבא עברת על דברי תורה אלא אומר לו אבא כך כתוב בתורה

שלמדנו בברייתא שבמקרה שכן רואה שאביו עובר על דברי תורה, אסור לבן לומר לאביו עברת על דברי תורה, אלא שצריך הבן לומר לאביו בעדינות ובדרך של רמז, "אבא כך וכך כתוב בתורה", והאב יבין לבד שהוא לא נהג נכון.

כך כתוב בתורה צעורי קא מצער ליה אלא אומר לו אבא מקרא כתוב בתורה כך

שאומר הבן לאביו כך כתוב בתורה הוא מצער את אביו ופוגע בכבודו, אלא שיש לומר לאביו שעבר עבירה, שיש פסוק בתורה ולעסוק בלימוד אותו פסוק, ובדרך של לימוד יבין האב שעבר עבירה, ההבדל הוא שכאשר אומר הבן לאביו כך כתוב בתורה, יש בכך רמז ברור שהבן מעיר לאביו על שעשה עבירה, וכאשר אומר הבן לאביו בדרך של לימוד הדברים פחות נתפסים כהערה, אלא כלימוד ויש בכך כבוד גדול יותר כלפי האב.

המשך הברייתא הנזכרת:

אלעזר בן מתיא אומר אבא אומר השקיני מים ומצוה לעשות מניח אני כבוד אבא ועושה את המצוה שאני ואבא חייבים במצוה

במקרה שאבא מבקש מהבן להביא לו מים, ובאותה הזמן באה לידי הבן מצווה (רש"י מביא דוגמא למצווה: כגון קבורה או לוויית המת), מדובר על מצווה שעוברת, זאת אומרת מצווה שאם הבן לא יקיים אותה מידי הוא לא יוכל לקיים אותה מאוחר יותר, אומר אלעזר בן מתיא שעל הבן לעזוב את בקשת אביו (כיבוד הורים), ולקיים את המצווה, שכן גם הבן וגם האב חייבים בקיום מצוות, ולכן המצווה קודמת לכיבוד האב.

**איסי בן יהודה אומר אם אפשר למצוה ליעשות ע"י אחרים תיעשה על ידי אחרים
וילך הוא בכבוד אביו**

איסי בן יהודה אומר שאם יש אנשים אחרים שיכולים לקיים את המצווה במקום
הבן, יתן הבן לאחרים לעשות את המצווה והוא יעסוק במצוות כיבוד ההורים ()
בבקשת אביו), אך אם רק הוא יכול לקיים את המצווה, רק אז יעזוב את כיבוד אביו
ויקיים את המצווה.

פסק הלכה של אמורא :

אמר רב מתנה הלכה כאיסי בן יהודה

הגמרא עוברת לעסוק בשאלה האם והרב יכולים לוותר (למחול) על כבודם?
זאת אומרת האם יכול להיות מצב שהבן או התלמיד רוצים לכבד את האב והרב
והם מוותרים על כבודם ואומרים להם שלא לכבדם או שכבודם הוא מצווה מה'
שאין רשות לאב או לרב לבטל אותה.

**א"ר יצחק בר שילא א"ר מתנה אמר רב חסדא האב שמחל על כבודו כבודו מחול
הרב שמחל על כבודו אין כבודו מחול**

רב יצחק בר שילא ורב מתנה מצטטים את דברי רב חסדא שאמר:

אב יכול למחול על כבודו לבנו בעניין מסוים, אך הרב לא יכול למחול לתלמידו על
כבודו (בהמשך הגמרא תנמק את הסיבה)

**ורב יוסף אמר אפי' הרב שמחל על כבודו כבודו מחול שנאמר (בספר שמות פרק יג' פסוק
כא) "וה' הולך לפניו יומם"**

רב יוסף חולק על רב חסדא ואומר שמותר לרב למחול על כבודו, והוא מוכיח זאת
מכך שהקב"ה מחל על כבודו כאשר הלך לפניו במדבר בעמוד ענן ובעמוד האש ()
סימן של כבוד שהמלך מלווה את עבדיו מלפנים, שכן בדרך כלל המלך זוכה בכבוד
שמלווים אותו מלפנים ומאחור), ואם הקב"ה מחל על כבודו, ברור שהרב יכול
למחול על כבודו שכן כבודו של ה' גדול יותר.

**אמר רבא הכי השתא התם הקדוש ב"ה עלמא דיליה הוא ותורה דיליה היא מחיל
ליה ליקריה הכא תורה דיליה היא**

בתחילה רבא דוחה את הלימוד מכך שהקב"ה מחל על כבודו, ומכאן שהרב יכול
למחול על כבודו שכבוד ה' גדול יותר, אומר רבא שיש הבדל בין הרב לבין ה', הרי
העולם שייך לה' והתורה שייכת לה', ולכן אם רוצה זכותו לבוא ולוותר על כבודו
וכבוד התורה, אך הרב אין בסמכותו לבטל את כבודו שהוא כבודה של תורה, שכן
התורה לא שייכת לו.

הדר אמר רבא אין תורה דיליה היא דכתיב (בספר תהילים מזמור א' פסוק ב' "ובתורתו יהגה יומם ולילה"

חוזר בו רבא ואומר שהתורה שייכת גם לרב , וזאת הוא לומד מהפסוק בספר תהילים " ובתורתו יהגה יומם ולילה" , בתחילה לפני שהרב מתחיל בלימוד התורה , נקראת התורה " תורת ה'" (שכתוב " כי אם בתורת ה' חפצו"), אך לאחר שעוסק בלימוד התורה , נקראת התורה תורתו (ובתורתו יהגה) , ולפיכך יכול הרב למחול על כבודו (שהוא כבודה של תורה , השייכת לו).

למסקנה :

לדעת רבא (בדומה לרב יוסף) , רב שמחל על כבודו מחול – הרב יכול למחול על כבודו .

איני

שואלת הגמרא , האם כך היה שרבא סבר שרב יכול למחול על כבודו?

הגמרא מביאה מקרה שהיה עם רבא בו רואים שהוא לא הסכים שתלמידים יפגו בכבודו .

והא רבא משקי בי הלולא דבריה ודל ליה כסא לרב פפא ולרב הונא בריה דרב יהושע וקמו מקמיה

היה מעשה שרבא היה עומד ומשקה את האורחים היושבים בסעודת הנישואים של בנו , ורבא מזג לרב פפא ולרב הונא בנו של רב יהושע , והם כבדו אותו וקמו בפניו .

לרב מרי ולרב פנחס בריה דרב חסדא ולא קמו מקמיה

וכאשר רבא מזג לרב מרי ולרב פנחס בנו של רב חסדא , הם לא נתנו לו כבוד ולא כמו בפניו .

אי קפד ואמר הנו רבנן רבנן והנו רבנן לאו רבנן

ורבא הקפיד על אותם חכמים ואמר להם , אתם מחשיבים עצמכם כחכמים בעוד התלמידים האחרים שלא קמו בפני לא נחשבים לחכמים? מדובר במילות ביקורת המראות שרבא לא הסכים למחול על כבודו כרב (בשם כבוד התורה)

הגמרא מביאה מקרה נוסף בו רב פפא תלמידו של רבא נהג כפי שעשה רבו והקפיד על כבודו

**ותו רב פפא הוה משקי בי הלולא דאבא מר בריה ודלי ליה כסא לר' יצחק בריה
דרב יהודה ולא קם מקמיה ואיקפד**

וגם רב פפא היה מוזג משקה לאורחים בנישואי בנו, ורב פפא מזג לרבי יצחק בנו של רב יהודה והוא לא קם בפניו ולא כבד אותו, והקפיד עליו רב פפא (הראה לו רב פפא שהוא לא נהג נכון והיה עליו לכבד אותו).

משני המקרים נראה שהיה מקובל אצל רבא שהרב לא ימחל (יותר) על כבודו, שזאת כבודה של תורה.

אפ"ה (אפילו הכי)הידור מיעבד ליה בעו

מתרצת הגמרא: למרות שכך היה, בכל זאת לדעת רבא רב יכול למחול על כבודו, והסיבה לכך שרבא (ותלמידו רב פפא) הקפידו על תלמידים שלא נתנו להם כבוד היא שגם לאחר שרב מחל על כבודו עדיין חכמים צרכים להראות כלפי הרב מידה של כבוד ולנוע במעט כאילו שהם עומדים לעמוד בפני הרב,

הקדמה:

בראש הסנהדרין שהיה בית הדין הגדול עמד נשיא וסגנו אב בית הדין, יש ציווי מיוחד לכבד את הנשיא יותר מכבוד שאר החכמים.

15

**אמר רב אשי אפילו למ"ד הרב שמחל על כבודו כבודו מחול נשיא שמחל על כבודו
אין כבודו מחול**

אפילו לדעת רב יוסף ורבא שאומרים שרב יכול למחול על כבודו, ידכמו שנשיא לא יכול למחול על כבודו.

מיתיבי

הגמרא מקשה על רב אשי

**מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי צדוק שהיו מסובין בבית המשתה בנו של רבן
גמליאל והיה רבן גמליאל עומד ומשקה עליהם**

המקרה ממנו מקשים על רב אשי היה בזמן חתונות בנו של רבן גמליאל הנשיא, והיה רבן גמליאל עובר ומוזג לחכמים לשתות (פעולה שנחשבת לא מכובדת עבור נשיא).

נתן הכוס לר' אליעזר ולא נטלו נתנו לר' יהושע וקיבלו אמר לו רבי אליעזר מה זה יהושע אנו יושבין ורבן גמליאל (ברבי) עומד ומשקה עלינו

ר' אליעזר לא הסכים לתת לרבן גמליאל למזוג לו ורבי יהושע הסכים.

שאל רבי אליעזר א רבי יהושע וכי זה נראה לך ראוי שאנחנו יושבים ורבן גמליאל מוזג לנו לשתות?

אמר ליה מצינו גדול ממנו שמש (אברהם גדול ממנו ושמש) אברהם גדול הדור היה וכתוב בו "והוא עומד עליהם"

ענה רבי יהושע שכבר למדנו בתורה בספר בראשית פרק יח' פסוק ח' שאברהם שבועדאי גדול יותר מהנשיא רבן גמליאל, עמד ושירת את האורחים בראשית יח, ח) שכתוב " והוא עומד עליהם"

ושמא תאמרו כמלאכי השרת נדמו לו לא נדמו לו אלא לערביים ואנו לא יהא רבן גמליאל ברבי עומד ומשקה עלינו

ממשיך רבי יהודה ואומר, לא ניתן לומר שאברהם שרת את האורחים, כי הם התגלו לו כמלאכים, שהרי אנו יודעים שהוא חשב שהם ערביים (מסביר רש"י שאנו לומדים שאברהם חשב שהאורחים ערבים, מאחר והוא הציע להם לרחוץ רגליהם שכתוב " ורחצו רגליכם" שזה מנהג הערבים שהיו משתחוים לאבק שעל רגליהם, ואברהם רצה שיסירו את העבודה זרה (את אבק רגליהם)). ואם אברהם עמד ושירת אורחים עובדי עבודה זרה, למה שרבן גמליאל לא יוכל למזוג לנו משקה?

אמר להם רבי צדוק עד מתי אתם מניחים כבודו של מקום ואתם עוסקים בכבוד הבריות הקב"ה משיב רוחות ומעלה נשיאים ומוריד מטר ומצמיח אדמה ועורך שולחן לפני כל אחד ואחד ואנו לא יהא רבן גמליאל ברבי עומד ומשקה עלינו

אמר רבי צדוק לרבי אליעזר ורבי יהושע, אתם עוסקים בכבוד הבריות, תתעסקו בכבוד הקב"ה (המקום), שאם ה' כל יכול שמשיב רוח ומעלה עננים (נשאים = עננים) ומוריד טל ומצמיח מהאדמה עומד ודואג לכל אחד ואחד מהבריות קל וחומר שגם נשיא ישראל רבן גמליאל, יכול למחול על כבודו בשביל לדאוג למשקה לאורחיו.

מברייתא זו הוכיחה הגמרא שיש אפשרות לומר שגם נשיא יכול למחול על כבודו ולא רק חכם, ויתכן שרב יוסף ורבא יטענו כך (רב אשי אמר שהם בכל מקרה יסכמו שנשיא לא יכול למחול על כבודו)

אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב אשי אפילו למ"ד נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול שנאמר: " שום תשים עליך מלך " שתהא אימתו עליך:

מדייקת הגמרא ואומרת שכך אמר רב אשי- אפילו למי שאומר שנשיא יכול למחול על כבודו יסכים שמלך לעולם לא יכול למחול על כבודו, וזאת לומדים מספר דברים פרק יז' פסוק טו' שכתוב " שום תשים עליך מלך", המצווה להמליך מלך שאימתו תהיה עלינו, ואם המלך ימחל על כבודו לא תהא אימתו מוטלת עלינו.

למסקנה :

לעניין כבוד הורים כולם מסכמים שאב יכול למחול על כבודו.

לעניין כבוד הרב ראינו שיש מחלוקת אם רב יכול למחול על כבודו או שלא (מתוך הבנה שהכבוד שנותנים לרב לא שייך לרב, אלא לתורה שלמד)

לעניין נשיא ראינו שיש אפשרות לטעון שגם נשיא יכול למחול על כבודו.

לעניין מלך ראינו שאין מחלוקת ומלך לא יכול למחול על כבודו, מאחר ואנו מצווים שאימתו תהיה עלינו

17

הערה:

הגמרא דנה בכבוד תלמידי חכמים וזקנים :

ת"ר מפני שיבה תקום

כתוב בספר ויקרא פרק יט פסוק לבי' " מפני שיבה תקום והדרת פני זקן, ויראת מאלקיך אני ה' "

ונחלקו התנאים בפירוש הפסוק:

יכול אפילו מפני זקן אשמאי

תנא קמא: האם צריך לקום בפני כל אדם זקן, אפילו בפני זקן אשמאי- זקן רשע ועם הארץ?

ת"ל זקן ואין זקן אלא חכם שנאמר אספה לי שבעים איש מזקני ישראל

החיוב לכבד זקן הוא רק כאשר הזקן בעל חוכמה, אך אם הזקן רשע ועם הארץ אין חיוב לכבד אותו.

ולומדים זאת מספר במדבר פרק יא', שכתוב על הזקנים שמשה מצווה לאסוף ולמנות לדיינים שהם צרכים להיות אנשים בעלי חוכמה, וכמו שבספר במדבר הזקן הוא אדם חכם, כך גם בציווי בספר ויקרא לכבוד לזקן (החכם).

רבי יוסי הגלילי אומר אין זקן אלא מי שקנה חכמה שנאמר (משלי ח, כב) (ה' קנני ראשית דרכו

רבי יוסי הגלילי לומד שהחיוב לכבד את הזקן הוא רק כאשר מדובר בזקן חכם, מתוך נוטריקון של זקן = זה שקנה חוכמה.

כמו שנאמר בספר משלי על חכמת התורה **שהיא קניין** (דבר שקונים אותו) " ה' קנני ראשית דרכו", נלמד שהזקן הוא זה שקנה, ומה הוא קנה? קנה חוכמה.

יכול יעמוד מפניו ממקום רחוק

שואלת הגמרא : האם האדם מחוייב בקימה בפני רבו ברגע שהוא רואה אותו מרחוק?

ת"ל תקום והדרת לא אמרתי קימה אלא במקום שיש הידור

עונה הגמרא : כתוב "מפני שיבה תקום" ומיד לאחר מכן "והדרת פני זקן", מכאן נלמד שהקימה צריכה להביא לכבוד (להידור), וקימה בזמן שהרב מרוחק מהתלמיד אין בה כבוד שלכאורה לא חייב להיות שהתלמיד קם בשביל הרב המרוחק, ומכאן נלמד שהקימה צריכה להיות ממרחק שאפשר לקשר ביו קמת התלמיד לבין הכבוד לזקן.

יכול יהדרנו בממון

שואלת הגמרא : האם צריך לכבד את הזקן בממון (בכסף)?

ת"ל תקום והדרת מה קימה שאין בה חסרון כיס אף הידור שאין בו חסרון כיס.

עונה הגמרא : מסמיכות הדברים שכתוב "והדרת פני זקן" ובסמוך כתוס " מפני שיבה תקום", נלמד שכמו שקימה אין בה הפסד כספי, כך בהידור לא צריך שיהיה הפסד כספי.

יכול יעמוד מפניו מבית הכסא ומבית המרחץ

שואלת הגמרא : האם צריך לכבד את הזקן בקימה (לקום לפניו) גם בשירותים וגם בבית המרחץ?

ת"ל תקום והדרת לא אמרתי קימה אלא במקום שיש הידור

עונה הגמרא: מכך שיש סמיכות בין הציווי "והדרת פני זקן" " מפני שיבה תקום", נלמד שהקימה היא רק במקום מכובד (מהודר) ומכאן שלא צריך ללכבד את הזקן בקימה בבית הכסא ובבית המרחץ.

יכול יעצים עיניו כמי שלא ראהו

שואלת הגמרא: אם המצווה לקום בפני הזקן ולכבדו היא רק כאשר האדם רואה את הזקן, אפשר להתעלם מהזקן ולעצום עיניים?

ת"ל תקום ויראת דבר המסור ללב נאמר בו " ויראת מאלהיך "

עונה הגמרא: בסוף הפסוק " מפני שיבה תקום והדרת פני זקן" כתוב " ויראת מאלוקיך", ובכל מקום שכתוב "ויראת מאלוקיך" נלמד שה' בוחן לבבות ויודע את מחשבות האדם, ומי שעוצם את עיניו ועושה עצמו כאילו לא ראה את הזקן על מנת שלא לעמוד ידע אותו אדם שהדבר גלוי וידוע לפני ה'.

רבי שמעון בן אלעזר אומר מנין לזקן שלא יטריח

רבי שמעון אומר מניין אנו לומדים שאסור לזקן להטריח אנשים לקום בפניו ואם יכול ללכת בדרך אחרת ולא לגרום לאנשים לטרוח ולכבד אותו, שילך בדרך האחרת?

ת"ל זקן ויראת

עונה רבי שמעון: שכתוב בסוף הפסוק "ויראת מאלוקיך", שגם הזקן צריך לזכור שה' יודע את מחשבותיו, ואם הוא מהלך בדרך על מנת להטריח אנשים לקום ולכבד אותו, הדבר גלוי וידוע לפני ה' ועליו ליראה ולא לעשות זאת.

הברייתא מביאה את דעתו של רב אסי בן יהודה החולק על דעת תנא קמה:

איסי בן יהודה אומר מפני שיבה תקום אפילו כל שיבה במשמע

המצווה לקום בפני זקן היא כלפי כל זקן גם אם הוא רשע ועם הארץ.

רבי יוסי הגלילי היינו תנא קמא

הגמרא מבררת מה ההבדל בין תנא קמא לבין רבי יוסי הרי שניהם אמרו שיש לקום בפני זקן רק אם הוא חכם?

איכא בינייהו יניק וחכים ת"ק סבר יניק וחכים לא רבי יוסי הגלילי סבר אפילו יניק וחכים

עונה הגמרא שיש הבדל בין תנא קמא לבין רבי יוסי.

תנא קמא אומר שיש לעמוד רק בפני זקן חכם (גם זקן וגם חכם)

רבי יוסי אומר: שיש לעמוד גם בפני זקן חכם וגם בפני תלמיד חכם צעיר שנחשב בחוכמתו כזקן, (שאומר רבי יוסי שזקן הוא מי שקנה חוכמה- צעיר שקנה חוכמה נחשב לזקן).

מ"ט דרבי יוסי הגלילי אמר לך

הגמרא מבררת את טעמו של רבי יוסי הגלילי שגם תלמיד חכם צעיר נחשב כזקן:

אי ס"ד כדקאמר ת"ק א"כ נכתוב רחמנא מפני שיבה זקן תקום והדרת

אם נרצה לומר כדעת תנא קמא שהפסוק עוסק רק בזקן חכם, היה צריך לכתוב בפני שיבה זקן תקום והדרת שיש עניין אחד והוא הזקן החכם שבפניו ורק בפניו צריך לקום. ולתת הידור.

מ"ש דפלגינהו רחמנא למימר דהאי לאו האי והאי לאו האי

מכך שיש חילוק וכתוב: א. מפני שיבה תקום ב. והדרת פני זקן, נלמד שיש שני נושאים:

א. שיבה = זקן בשנים

ב. זקן = חכם.

ש"מ אפי' יניק וחכים

נלמד מכאן שגם בפני זקן חכם צריך לקום וגם בפני צעיר חכם שנקרא זקן צריך לקום.

ות"ק משום דבעי למיסמך זקן ויראת

תנא קמא מתרץ שהסיבה לכך שהתורה חלקה את הפסוק וכתבה בפני שיבה תקום, והדרת פני זקן למרות שמדובר רק על זקן בימים וחכם, היא על מנת לחבר את אזהרה "ויראת" לזקן, ולהזהיר את הזקן שלא יגרום לטרחה של אחרים שה' יודע אם הוא עשה זאת בכוונה ויכל ללכת בדרך אחרת.

ובמילים אחרות...

היה אפשר לחבר ולכתוב מפני שיבה זקן תקום והדרת , אך היה נוצר מצב שאין
אזהרה שנלמדה מסמיכות בין המילה זקן להמשך הפסוק "ויראת".

ולכן מפרידה התורה ואומרת :

מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת

בשני החלקים מדובר בזקן חכם ולא בצעיר , ויש אזהרה לזקן שיראה מה' ולא ינצל
את המצב לטרחת הרבים שמחויבים לכבד אותו.

ותנא קמא מ"ט

ומה הטעם (הסיבה) שתנא קמא סובר שמדובר בכל הפסוק על זקן בגיל ובחוכמה
ולא בתלמיד חכם צעיר שנקרא זקן, כפי שסובר רבי יוסי?

אי ס"ד כדקאמר רבי יוסי הגלילי א"כ נכתוב רחמנא

מפני שיבה תקום והדרת תקום והדרת פני זקן

אם נרצה לומר שמדובר בפסוק בשני זקנים האחד תלמיד חכם זקן והשני תלמיד
חכם צעיר שנקרא זקן מאחר וקנה חוכמה , הפסוק היה צריך להיכתב באופן שונה.

שהרי בפסוק יש שתי מצוות והן :

מפני שיבה תקום- קימה בפני זקן

והדרת פני זקן – הידור בפני זקן.

אם נאמר שמדובר גם בזקן חכם וגם בצעיר חכם , ובשניהם יש מצוות הידור
ומצוות קימה , היה צריך לכתוב :

בפני שיבה תקום והדרת- כלפי זקן חכם.

תקום והדרת פני זקן – כלפי תלמיד חכם צעיר שנקרא זקן מפני שקנה את חוכמתו.

ומדלא כתב הכי ש"מ חד הוא

ומאחר ולא כתוב כך , אלא כתוב מפני שיבה תקום והדרת פני זקן , לומד תנא קמה
שמדובר רק בסוג זקן אחד והוא תלמיד חכם זקן ולא בשני סוגים של זקנים.

לסיכום

<p>מאחר ומצוות קימה והידור כתובה רק כלפי זקן "מפני שיבה תקום" (ציווי קימה לזקן) "והדרת פני זקן"- ציווי הידור לזקן.</p> <p>ואין ציווי נפרד לשני סוגי זקנים: ציווי לתלמיד חכם זקן "מפני שיבה תקום והדרת" וציווי לזקן תלמיד חכם צעיר "תקום והדרת פני זקן"</p>	<p>הפסוק עוסק רק בתלמיד חכם וזקן בגיל</p>	<p>תנא קמא</p>
<p>מכאן שיש שני חלקים לפסוק נאמר שהחלק הראשון עוסק בזקן מבוגר בגיל והחלק השני עוסק בתלמיד חכם צעיר הנקרא זקן.</p> <p>תנא קמא מתרץ: הסיבה לחלוקת הפסוק לשנים היא על מנת להצמיד את הציווי לזקן לסוף הפסוק "ויראת", שמסמיכות המילים ("זקן" "ויראת" נלמד שהזקן צריך לזכור שה' בוחן כליות ולב יודע אם הוא מנצל את הציווי לכבדו ומטריח בכוונה את האנשים שיעמדו בפניו</p>	<p>הפסוק עוסק בשני סוגי זקנים: (א) זקן בגיל (ב) ותלמיד חכם צעיר שנקרא זקן מפני שקנה (רכש) חוכמה.</p>	<p>רבי יוסי</p>